

dr Marcin Geryk

Wydział Zarządzania

Wyższa Szkoła Zarządzania w Gdańsku

WPROWADZENIE DO SYSTEMU SZKOLNICTWA WYŻSZEGO W POLSCE

System¹ szkolnictwa wyższego ma w Polsce wielowiekową tradycję. Jego początki sięgają roku 1364, kiedy to król Kazimierz Wielki ufundował Akademię Krakowską, która w 1400 roku dzięki królowi Władysławowi Jagielle stała się pełnoprawnym uniwersytetem².

Rozwój szkolnictwa wyższego datuje się na połowę XVI wieku. Po powstaniu Akademii Wileńskiej oraz Akademii Lwowskiej w drugiej połowie XVII

---

¹ System (gr. *sýstema* – zestawienie, połączenie, układ) to zbiór elementów oraz związków i zależności między nimi, tworzący określoną całość o charakterze statycznym lub dynamicznym, a także zespół norm i sposobów działania regulujących jakąś dziedzinę życia lub uporządkowany zespół zdań, które łączy ze sobą stosunek logicznego wynikania. W. Okoń, *Nowy słownik pedagogiczny*, Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa 2004, s. 392.

² W roku 1364 król Kazimierz Wielki po latach starań uzyskał zgodę papieża na założenie uniwersytetu w Krakowie. Był to drugi, po powołanym w 1348 roku w Pradze, uniwersytet w środkowej Europie. Niedługo potem powstały uniwersytety w Wiedniu (rok 1365), Peczcu (rok 1367) oraz w Heidelbergu (rok 1386). Studium Generale – tak brzmiała oficjalna nazwa uniwersytetu w Krakowie – rozpoczęło działalność faktycznie nie wcześniej niż w 1367 roku i składało się tylko z trzech wydziałów: sztuk wyzwolonych, medycyny i prawa. Na utworzenie czwartego, najbardziej prestiżowego – teologii – papież Urban VI nie wyraził zgody. Wzorem uniwersytetów bolońskiego i padewskiego studenci mieli prawo wyboru rektora spośród swego grona. Siedziba uniwersytetu najprawdopodobniej mieściła się na zamku królewskim na Wawelu. Przedwczesna śmierć w 1370 roku Kazimierza Wielkiego i brak jakiegokolwiek zainteresowania uniwersytetem jego następcy Ludwika Węgierskiego spowodowały, że wszechnica krakowska podupadła. Dopiero zabiegi królowej Jadwigi na dworze papieskim w Awinionie, a następnie zapis w testamencie jej majątku osobistego na rzecz uniwersytetu sprawiły, że wznowił on działalność w roku 1400, rok po śmierci donatorki. Tym razem był to już pełny uniwersytet średniowieczny, z wszystkimi czterema wydziałami, zorganizowany na wzór paryski. Odtąd rektora wybierało grono profesorskie; powstały kolegia, w których zamieszkiwali profesorowie, oraz bursy dla żaków. Najniższą rangę w ówczesnym uniwersytecie miał wydział sztuk wyzwolonych, czyli filozoficzny. Studia rozpoczęła się właśnie na nim i dopiero po jego ukończeniu można było studiować na jednym z pozostałych, z których najważniejszy był wydział teologiczny. Również kariera profesora uniwersytetu zaczynała się na wydziale najniższym, a uwieńczyć ją mogła profesura na teologii. Różnice te miały także znaczenie finansowe: profesor teologii miał dochody znacznie wyższe niż inni. *Zob.: www.uj.edu.pl*.

wieku na obszarze Rzeczypospolitej istniały trzy uniwersytety. Po okresie zaborów szkolnictwo wyższe zaczęło się odradzać już w roku 1915. Wówczas to otwarto Uniwersytet Warszawski oraz Politechnikę Warszawską.

W 1919 roku na terytorium Polski funkcjonowało pięć uniwersytetów: w Krakowie, we Lwowie, w Poznaniu, Warszawie oraz Wilnie, dwie politechniki – we Lwowie i w Warszawie, Akademia Medycyny Weterynaryjnej we Lwowie, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie i Akademia Górnicza w Krakowie. Obok tych uczelni publicznych równolegle działały także uczelnie prywatne: Katolicki Uniwersytet Lubelski, Akademia Sztuk Pięknych w Krakowie, Szkoła Wyższa Handlowa (od 1933 roku Szkoła Główna Handlowa) i Wolna Wszechnica Polska w Warszawie³.

W czasie drugiej wojny światowej nauka polska i szkolnictwo wyższe poniosły dotkliwe straty. Na mocy decyzji okupanta szkolnictwo wyższe było likwidowane, jednak uczelnie organizowały tajne nauczanie. Efekty tajnego nauczania na szczeblu wyższym to około 700 magisteriów, 40 doktoratów i 19 habilitacji⁴.

Po zakończeniu wojny, w okresie realnego socjalizmu, czyli w latach 1945–1989, szkolnictwo wyższe podlegało silnej indoktrynacji i represjom, zwłaszcza w latach 1945–1955, 1968–1970 i 1980–1983. Możliwa była jednakże międzynarodowa wymiana uczonych, co stawiało polskie szkolnictwo wyższe w zdecydowanie lepszej sytuacji niż szkolnictwo pozostałych państw bloku wschodniego⁵.

W latach 1945–1989 liczba uczelni wzrosła do 97, a liczba studentów do 378 tysięcy w 1989 roku. Należy jednak podkreślić, iż od 1975 roku, kiedy to w Polsce studiowało 468 tysięcy osób, liczba studiujących stopniowo malała⁶.

W 1989 roku, wraz ze zmianą systemu politycznego i ekonomicznego, rozpoczęły się również zmiany w zasadach funkcjonowania i strukturze całego systemu szkolnictwa wyższego oraz jego transformacja w kierunku autonomii instytucjonalnej i swobód akademickich.

---

³ B. Jaczewski, *Życie naukowe w Polsce odrodzonej* [w:] *Życie naukowe w Polsce w drugiej połowie XIX i w XX wieku. Organizacje i instytucje*, pod red. B. Jaczewskiego, Zakład Narodowy imienia Ossolińskich, Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, Warszawa 1987, s. 206–210.

⁴ S. Mauersberg, *Nauka polska i szkolnictwo wyższe w latach wojny (1939–1945)* [w:] *Życie naukowe w Polsce w drugiej połowie XIX i w XX wieku. Organizacje i instytucje*, pod red. B. Jaczewskiego, op.cit., s. 245–246.

⁵ M. Dąbrowa-Szeffler, *Szkolnictwo wyższe w Polsce. Raport dla OECD*, Warszawa 2005, materiał niepublikowany.

⁶ *Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 1993*, GUS, Warszawa 1994, s. 190–191, cyt. za M. Dąbrowa-Szeffler, *Szkolnictwo wyższe w Polsce. Raport dla OECD*, Warszawa 2005, op.cit.

Do 1990 roku istniały w Polsce wyłącznie uczelnie państwowe⁷. Wyjątek stanowił Katolicki Uniwersytet Lubelski. Dopiero Ustawa z dnia 12 września 1990 r. *o szkolnictwie wyższym*⁸ stworzyła możliwość zakładania uczelni niepublicznych⁹. Ich liczba dynamicznie wzrastała: w roku 1999 funkcjonowały 174 uczelnie niepubliczne, a w roku 2004 było ich już 301. Prowadziły one następujące typy studiów:

- wyższe zawodowe – absolwenci uzyskiwali tytuł zawodowy licencjata lub inżyniera,
- magisterskie uzupełniające – przeznaczone dla posiadaczy powyższych tytułów zawodowych, absolwenci otrzymywali tytuł magistra lub równoważny,
- magisterskie – absolwenci, w zależności od profilu studiów, uzyskiwali jeden z następujących tytułów zawodowych: magister, magister inżynier, lekarz, lekarz stomatolog, lekarz weterynarii,
- doktoranckie – przyjmujące absolwentów studiów wyższych, którzy posiadali tytuł magistra lub równoważny,
- studia podyplomowe.

Do systemu szkolnictwa wyższego zalicza się wszystkie typy szkół i rodzaje kształcenia na poziomie wyższym¹⁰. Przez takie instytucje należy rozumieć te, w których proces kształcenia zakończony jest wydaniem dyplomu poświadczającego zdobycie wyższego wykształcenia i uzyskanie określonego tytułu zawodowego.

Interesującą definicję systemu szkolnictwa wyższego przedstawił Roman Z. Morawski: „Szkolnictwo wyższe może być postrzegane jako system społeczny stworzony do spełniania określonej roli wśród innych systemów społecznych. Jego misją jest pozyskiwanie nowej wiedzy i upowszechnianie jej w społeczeństwie”¹¹. Można zatem stwierdzić, że system szkolnictwa wyższego to system społeczny, którego misją są badania naukowe, rozwój kadry nauczycieli akademickich i za ich pośrednictwem krzewienie wiedzy wśród społeczeństwa. System polskiego szkolnictwa wyższego jest przedstawiony na rysunku 1.

⁷ *Szkolnictwo wyższe w Polsce – 2000 Przewodnik*, Warszawa 2000, opracowanie w ramach przygotowania publikacji Komisji Europejskiej *A guide to higher education systems and qualifications in the EU and EEA countries*, Biuro Uznawalności Wykształcenia i Wymiany Międzynarodowej, www.buwiwm.edu.pl.

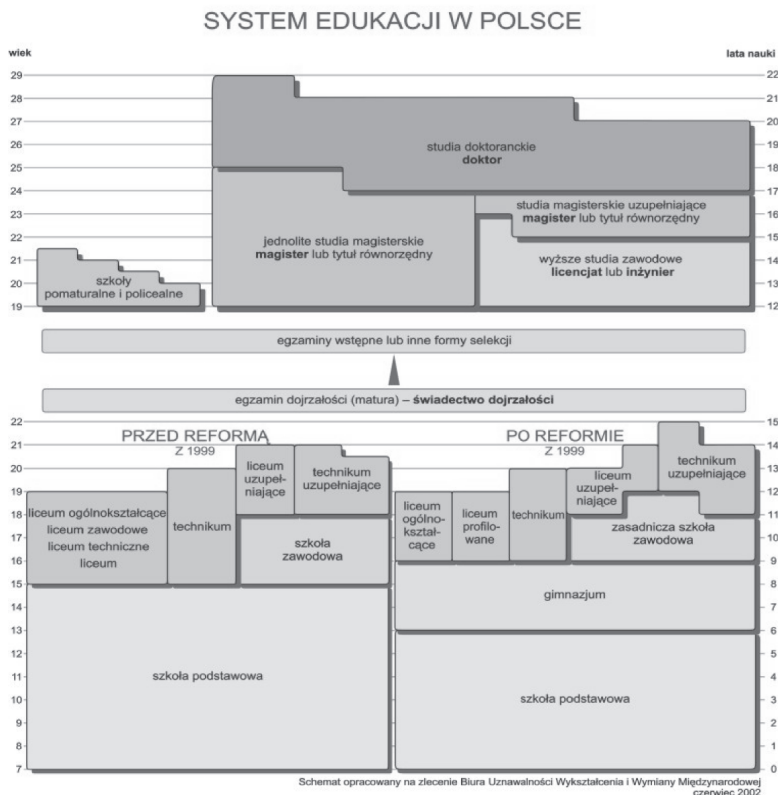
⁸ Ustawa z dnia 12 września 1990 r. *o szkolnictwie wyższym*, Dz. U. z 1990 r. Nr 65, poz. 385, z późn. zm.

⁹ W ustawie zwanych niepaństwowymi.

¹⁰ M. Dąbrowa-Szeffler, *System nauki i szkolnictwa wyższego. Funkcjonowanie i elementy zarządzania*, Centrum Badań Polityki Naukowej i Szkolnictwa Wyższego, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2003, s. 84.

¹¹ *Efektywność funkcjonowania zachodnioeuropejskich instytucji akademickich*, pod red. R. Z. Morawskiego, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 1999, s. 13.

Rysunek 1. System szkolnictwa wyższego w Polsce

Źródło: www.buwiwm.edu.pl.

Rola szkolnictwa wyższego jest niezwykle silnie umocowana w polskim systemie prawnym. Kształtowanie i wychowywanie, nazywane w aktach prawnych nauką lub edukacją¹², jest konstytucyjnym zadaniem władz Rzeczypospolitej Polskiej, czyli zadaniem państwa. Artykuł 70 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej¹³

¹² Edukacja to wyraz pochodzący od łacińskiego *educatio*, od *educare*, co znaczy wychowywać, kształcić, *educare* pochodzi natomiast od *ducere* znaczącego wodzić, prowadzić, W. Kopaliński, *Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych*, Wydawnictwo „Wiedza Powszechna”, Warszawa 1989, s. 136. *Mały słownik języka polskiego*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1997, s. 178 określa edukację jako wychowywanie, głównie pod względem umysłowym; wykształcenie, naukę. *Słownik wyrazów obcych*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1999, s. 268 tłumaczy krótko: edukacja to wychowanie, wykształcenie, od łac. *educatio*.

¹³ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r., Nr 78, poz. 483).

gwarantuje każdemu dostęp do bezpłatnej nauki w szkołach publicznych, co więcej – nakłada obowiązek nauki do osiemnastego roku życia. Poza gwarancją bezpłatnego kształcenia konstytucja zapewnia uczelniom autonomię, pozostawiając przepisom o randze ustawy określenie zasad autonomii.

Absolutnym warunkiem wstępu na wyższe uczelnie jest posiadanie przez kandydata świadectwa dojrzałości lub jego zagranicznego odpowiednika. Dokument taki musi być zgodny z wymogami¹⁴ ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego lub uznany na podstawie umowy bilateralnej czy też uznany w trakcie procesu indywidualnej nostryfikacji.

Do roku 1990 wszystkie uczelnie (a właściwie ich podstawowe jednostki organizacyjne) miały uprawnienia do nadawania tytułu zawodowego magistra, a wiele z nich miało prawo nadawania stopni naukowych doktora i doktora habilitowanego. Studia zawodowe, których absolwenci otrzymywali dyplom wyższych studiów zawodowych, były organizowane jedynie w nielicznych przypadkach. Wynikało to z powszechnego ówczesnie systemu prowadzenia jednolitych studiów magisterskich na przeważającej większości kierunków kształcenia. Absolwenci uczelni otrzymywali głównie tytuł zawodowy magistra, który uprawniał między innymi do ubiegania się o przyjęcie na studia doktoranckie.

W badanych latach 1999–2004 system szkolnictwa wyższego tworzyły uczelnie publiczne oraz uczelnie niepubliczne działające na podstawie Ustawy z dnia 12 września 1990 r. *o szkolnictwie wyższym* i niepubliczne uczelnie zawodowe działające na podstawie Ustawy z dnia 26 czerwca 1997 r. *o wyższych szkołach zawodowych*¹⁵.

Uczelnie funkcjonujące na podstawie Ustawy o szkolnictwie wyższym z dnia 12 września 1990 r. prowadziły studia magisterskie i zawodowe lub tylko zawodowe, zaś uczelnie działające na podstawie *Ustawy o wyższych szkołach zawodowych* z dnia 26 czerwca 1997 r. prowadziły wyłącznie wyższe studia zawodowe i miały prawo nadawania jedynie tytułów licencjata i inżyniera, ich absolwenci mogli kontynuować studia w celu uzyskania tytułu magistra¹⁶. Studia zawodowe trwały trzy do czterech lat i kończyły się uzyskaniem tytułu zawodowego licencjata

¹⁴ Szczegółowe zasady wydawania świadectwa dojrzałości oraz wzory druku określa Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 10 września 2002 r. *w sprawie zasad wydawania oraz wzorów świadectw, dyplomów państwowych i innych druków szkolnych, sposobu dokonywania ich sprostowań i wydawania duplikatów, a także zasad legalizacji dokumentów przeznaczonych do obrotu prawnego z zagranicą oraz zasad odpłatności za wykonywanie tych czynności* (Dz. U. Nr 6 poz.73).

¹⁵ Ustawa z dnia 26 czerwca 1997 r. *o wyższych szkołach zawodowych* (Dz. U. z 1997 r. Nr 96, poz. 590, z późn. zm.).

¹⁶ Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym* (Dz. U. z 2005 r. Nr 164, poz. 1365) systematyzuje ten podział na studia pierwszego stopnia, czyli licencjackie lub inżynierskie, oraz drugiego stopnia, zakończone nadaniem tytułu zawodowego magistra, magistra inżyniera lub lekarza.

lub inżyniera. Ukończenie studiów tego typu dawało możliwość ich kontynuowania na magisterskich studiach uzupełniających, trwających z reguły od półtora roku do dwóch lat. Na uczelniach publicznych oraz na niektórych uczelniach niepublicznych występowały także jednolite studia magisterskie. Teraz jednak, zgodnie z Deklaracją Bolońską¹⁷, ta forma studiów jest w zaniku.

Wiele wydziałów uczelni publicznych oraz kilka wydziałów uczelni niepublicznych prowadzi obecnie studia doktoranckie, trwające trzy do czterech lat. Studia te określane są teraz mianem studiów trzeciego stopnia. Warunkiem przyjęcia jest między innymi posiadanie tytułu zawodowego magistra lub równorzędnego. Istnieje możliwość uzyskania stopnia naukowego doktora bez uczestniczenia w studiach doktoranckich. Szczegółowe zasady określają uczelnie, bądź nadające stopień uprawnione wydziały.

Najwyższym stopniem naukowym możliwym do zdobycia w trakcie zunifikowanej, trójstopniowej ścieżki edukacji na poziomie wyższym jest stopień doktora.

Po uzyskaniu stopnia naukowego doktora kolejnym etapem rozwoju naukowego jest uzyskanie stopnia naukowego doktora habilitowanego. Obecnie uprawnienia

---

¹⁷ 19 czerwca 1999 roku ministrowie edukacji 29 krajów podpisali Deklarację Bolońską. Jest to dokument zawierający zadania prowadzące do zbliżenia systemów szkolnictwa wyższego krajów europejskich. Głównym celem deklaracji jest stworzenie do 2010 roku Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego. Jego realizacja to wprowadzanie przejrzystych i porównywalnych systemów stopni oraz wdrożenie suplementu do dyplomu, przyjęcie systemu kształcenia opartego na dwóch głównych poziomach: licencjackim i magisterskim (pre-licence i post-licence); powszechne stosowanie systemu punktów kredytowych ECTS; promocja mobilności studentów, nauczycieli akademickich, naukowców oraz personelu administracyjnego; promocja współpracy europejskiej w zakresie zwiększenia poziomu jakości szkolnictwa wyższego; promocja europejskiego wymiaru szkolnictwa wyższego, szczególnie w zakresie rozwoju zawodowego, mobilności oraz zintegrowanych programów nauczania, szkolenia i badań. Stan realizacji zaleceń Deklaracji Bolońskiej omawiany jest na konferencjach ministrów edukacji, odbywających się co dwa lata i kończących komunikatem podsumowującym dotychczasowe osiągnięcia oraz wyznaczającym dalsze działania. Pierwsza Konferencja Ministrów Edukacji Krajów Sygnatariuszy Deklaracji Bolońskiej odbyła się w Pradze w dniach 18–19 maja 2001 roku. Podtrzymała ona ogólne kierunki działań związane z utworzeniem Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego, dołączając nowe elementy w postaci promocji kształcenia przez całe życie; podkreślenia znaczenia współpracy z instytucjami szkolnictwa wyższego oraz studentami i potrzeby promocji atrakcyjności Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego na świecie. Podczas kolejnej konferencji (Berlin 18–19 września 2003 r.) wskazano na potrzebę wzmocnienia współpracy w ramach Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego i Europejskiej Przestrzeni Badawczej. Podkreślono również konieczność włączenia w proces boloński tematyki dotyczącej studiów doktoranckich. Jako szczególne zadanie przyjęto konieczność stymulowania i monitorowania rozwoju jakości szkolnictwa wyższego, wprowadzania dwustopniowego systemu studiów oraz uznawalności dyplomów i okresów studiów. Polska włączyła się w proces wdrażania Deklaracji Bolońskiej, m.in. podejmując działania zmierzające do powszechnego stosowania suplementu do dyplomu, rozwijając dwustopniowy system studiów i system punktów kredytowych ECTS, powołując Państwową Komisję Akredytacyjną, promując mobilność, na przykład w ramach programu Socrates/Erasmus lub dwustronnych umów międzynarodowych itp., *Zob.: www.mein.gov.pl*.

do nadawania takich tytułów ma wiele wydziałów uczelni publicznych i tylko dwie uczelnie niepubliczne: Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Zarządzania im. Leona Koźmińskiego w Warszawie, mogąca nadawać stopień doktora habilitowanego w dziedzinie nauk o zarządzaniu, oraz Wyższa Szkoła Humanistyczna w Pułtusk – w dziedzinie nauk humanistycznych. Świadczy to także o wymaganiach stawianych uczelniom. Warto dodać, iż w polskim systemie prawnym dopiero posiadanie przez uczelnię tego typu uprawnień daje możliwość kreowania własnej kadry nauczycieli akademickich, ponieważ dopiero uzyskanie stopnia doktora habilitowanego daje adeptowi nauki tak zwany atrybut samodzielności.

Kształcenie w ramach studiów wyższych w Polsce jest prowadzone w ramach roku akademickiego, który zwyczajowo obejmuje około 30 tygodni nauki, po około 30 godzin każdy i podzielony jest na dwa semestry:

- semestr zimowy, trwający od 1 października do około 15 lutego następnego roku kalendarzowego, zawierający przeciętnie 15 tygodni nauki, przerwę świąteczną, zimową sesję egzaminacyjną i przerwę zimową,
- semestr letni, od około 16 lutego do 30 września, zawierający przeciętnie 15 tygodni nauki, przerwę świąteczną, letnią sesję egzaminacyjną i okres wakacji letnich.

Podczas wakacji letnich studenci zwyczajowo odbywają praktyki zawodowe.

Kształcenie studentów odbywa się w formie wykładów, ćwiczeń, seminariów, zajęć laboratoryjnych i konserwatoriów. Listę oficjalnych nazw kierunków studiów, w jakich kształci się na poziomie studiów wyższych w polskich uczelniach, określa Rada Główna Szkolnictwa Wyższego.

Tok studiów wymaga uzyskania zaliczeń oraz złożenia egzaminów z przedmiotów określonych przez uczelnię na podstawie tak zwanych minimalnych wymagań programowych. Do zaliczenia zarówno semestru, jak i całego roku akademickiego konieczne jest uzyskanie pozytywnych ocen ze wszystkich przedmiotów określonych planem studiów. Obok tradycyjnego systemu ocen uczelnie rozpoczęły też wdrażanie Europejskiego Systemu Punktów Kredytowych ECTS¹⁸.

¹⁸ ECTS (*European Credit Transfer System*) to system ułatwiający zaliczanie okresu studiów odbytych przez studenta na uczelni partnerskiej (w tym uczelni zagranicznej) przez jego uczelnię macierzystą. System ECTS został opracowany w drugiej połowie lat osiemdziesiątych w ramach ówczesnego programu Erasmus. Jest to kodeks sprawdzonych rozwiązań dotyczących uznawania (okresu) studiów. Oznacza to, że okres studiów odbytych w uczelni partnerskiej (w tym egzaminy lub inne formy oceny) zastępuje porównywalny okres studiów na uczelni macierzystej, niezależnie od tego, że treść uzgodnionego programu studiów uczelni partnerskiej może się różnić od programu na uczelni macierzystej. Podstawą systemu ECTS jest przejrzystość programu studiów i zasad zaliczania zajęć. ECTS ułatwia instytucjom uznawanie osiągnięć studentów w nauce przez stosowanie punktów ECTS oraz wspólnej skali ocen, *Zob.: www.europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/usersg_en.html*.

Końcowym elementem studiów jest złożenie egzaminu dyplomowego.

Dopuszczenie do egzaminu dyplomowego wymaga:

- zaliczenia wszystkich przedmiotów, praktyk, ćwiczeń oraz złożenia wszystkich egzaminów określonych dla każdego kierunku studiów,
- złożenia w terminie pracy dyplomowej i uzyskania od promotora pozytywnej oceny za pracę dyplomową.

Na końcowy wynik studiów składają się następujące elementy:

- średnia ze wszystkich ocen otrzymanych w toku studiów,
- ocena z pracy dyplomowej,
- ocena z egzaminu dyplomowego.

Średnia jest średnią arytmetyczną uzyskanych ocen. Ocena na dyplomie jest najczęściej zaokrąglona do wartości całkowitej. Opisany tu sposób wyznaczania oceny końcowej studiów może być na wielu uczelniach modyfikowany zgodnie z zasadami ustalonymi przez ich senaty¹⁹.

Obecnie system polskiego szkolnictwa wyższego tworzy ponad czterysta uczelni, w tym ponad trzysta uczelni niepublicznych. Wyraźne zwiększenie ich liczby nastąpiło po liberalizacji rynku usług szkolnictwa po roku 1990. Tak znaczna liczba powstałych uczelni niepublicznych świadczy nie tylko o ogromnym potencjale rynku, lecz także o spójności i skuteczności funkcjonowania systemu. Jego cechami charakterystycznymi są pełna drożność kształcenia²⁰ oraz wysoka autonomia uczelni, zagwarantowana ustawą sejmową.

Akty prawne regulujące funkcjonowanie uczelni w latach 1999–2004 stosowały odmienne kryteria i wymagania wobec różnych typów uczelni. Dopiero ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym* zrównała w prawach i obowiązkach uczelnie publiczne oraz niepubliczne, dzieląc jednocześnie je na dwa typy: na uczelnie akademickie, czyli posiadające uprawnienia do, co najmniej, nadawania stopnia naukowego doktora, oraz uczelnie zawodowe, czyli wszystkie pozostałe.

System szkolnictwa wyższego w Polsce wykazuje dojrzałość i funkcjonuje w sposób sprawny i porównywalny z krajami Unii Europejskiej oraz krajami członkowskimi OECD²¹.

---

¹⁹ *Szkolnictwo wyższe w Polsce – 2000 Przewodnik*, op.cit.

²⁰ Drożność kształcenia, czyli możliwość rozpoczęcia nauki na jednej uczelni dla uzyskania tytułu zawodowego np. licencjata, oraz kontynuowania ich na innej uczelni dla uzyskania tytułu zawodowego magistra i potem na kolejnej uczelni dla uzyskania stopnia naukowego doktora.

²¹ OECD – *Organization for Economic Co-operation and Development* – organizacja grupująca kraje zaangażowane w propagowanie gospodarki rynkowej oraz zasad demokracji. Obecnie tworzy ją 30 państw: Australia, Austria, Belgia, Kanada, Czechy, Dania, Finlandia, Francja, Niemcy, Grecja, Węgry, Islandia, Irlandia, Włochy, Japonia, Korea, Luksemburg, Meksyk, Holandia, Nowa Zelandia, Norwegia, Polska, Portugalia, Słowacja, Hiszpania, Szwecja, Szwajcaria, Turcja, Wielka Brytania i Stany Zjednoczone, *Zob.:* www.oecd.org.

BIBLIOGRAFIA

1. Clark B. R., *Creating entrepreneurial universities: organizational pathways of transformation*, Pergamon Press, New York 1998.
2. Dąbrowa - Szeffler M., *System nauki i szkolnictwa wyższego. Funkcjonowanie i elementy zarządzania*, Centrum Badań Polityki Naukowej i Szkolnictwa Wyższego, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2003.
3. Dąbrowa - Szeffler M., *Szkolnictwo wyższe w Polsce. Raport dla OECD*, Warszawa 2005, materiał niepublikowany.
4. Morawski R. Z. (red.) *Efektywność funkcjonowania zachodnioeuropejskich instytucji akademickich*, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 1999.
5. Jabłecka J., *Niezależność, autonomia i wolność akademicka*, „Nauka i Szkolnictwo Wyższe”, 1993, z. 1.
6. Jaczewski B., *Życie naukowe w Polsce odrodzonej [w:] Życie naukowe w Polsce w drugiej połowie XIX i w XX wieku. Organizacje i instytucje*, red. B. Jaczewski, Zakład Narodowy imienia Ossolińskich, Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, Warszawa 1987.
7. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483.
8. Kopaliński W., *Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych*, Wydawnictwo "Wiedza Powszechna", Warszawa 1989.
9. *Mały słownik języka polskiego*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1997.
10. Mauersberg S., *Nauka polska i szkolnictwo wyższe w latach wojny (1939 - 1945) [w:] Życie naukowe w Polsce w drugiej połowie XIX i w XX wieku. Organizacje i instytucje*, red. B. Jaczewski, Zakład Narodowy imienia Ossolińskich, Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, Warszawa 1987.
11. Okoń W., *Nowy słownik pedagogiczny*, Wydawnictwo Akademickie "Żak", Warszawa 2004.
12. *Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 1993*, GUS, Warszawa 1994.
13. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 stycznia 2000 r. w sprawie zasad wydawania oraz wzorów świadectw, dyplomów państwowych i innych druków szkolnych, sposobu dokonywania ich sprostowań i wydawania duplikatów, a także zasad legalizacji dokumentów przeznaczonych do obrotu prawnego z zagranicą oraz zasad odpłatności za wykonywanie tych czynności, Dz. U. z 2000 r. Nr 6, poz. 73.
14. *Słownik wyrazów obcych*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1999.
15. *Szkolnictwo wyższe w Polsce - 2000. Przewodnik*, Biuro Uznawalności Wykształcenia i Wymiany Międzynarodowej, Warszawa 2000.
16. Ustawa z dnia 12 września 1990 r. o szkolnictwie wyższym, Dz. U. z 1990 r. Nr 65, poz. 385, z późn. zm.
17. Ustawa z dnia 26 czerwca 1997 r. o wyższych szkołach zawodowych, Dz. U. z 1997 r. Nr 96, poz. 590, z późn. zm.

18. Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym*, Dz. U. z 2005 r. Nr 164, poz. 1365.
19. www.europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/usersg_en.html
20. www.mein.gov.pl
21. www.oecd.org
22. www.uj.edu.pl

Gdansk Management College

AN INTRODUCTION TO THE HIGHER EDUCATION SYSTEM IN POLAND

Summary

The article presents an introduction to the higher education system in Poland. It characterizes the higher education system by discussing its history and present. It describes the types of higher education schools and the principles of education now applicable in Poland among other issues.